زانستی کەلام

فەلسەفە

واچەکان

لاهووت

حەمەکەریم هەورامی

بەرگی دووەم

هەولێر ٢٠١٠

33742

Preview sample - page 1 of 11 - Soran University Academic Digital Library

وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان
بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕۆژنامەنووسی و چاپ و بڵاوکردنەوە
بەڕێوەبەرایەتی بڵاوکردنەوەی هەولێر

ناوی کتێب: زانستی کەلام
نووسین: حەمەکەریم هەورامی
پیتچنین: سامانان محمود — ڤیان سعد
هەڵەچن: ناوێستا حەمە کەریم هەورامی
نەخشەسازی ناوەرۆك و بەرگ: شێروان فاروق
چاپ: چاپخانەی ڕۆشنبیری

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی (٢٤٠٧) سالی (٢٠١٠)ی پێی دراوە

• مافی چاپکردنی پارێزراوە بۆ وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان و خاوەن کتێبەکە
• ئەم کتێبە و کتێبەکانی وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان لەسەر ئەم سایتە بخوێنەوە
www.kurdchap.com

Preview sample - page 2 of 11 - Soran University Academic Digital Library

پێرست

دەروازەی یەکەم

پە نجەڕەی یەکەم

- چەند وتەیەک.....
- گرنگی زانستی کەلام ۷
- پێناسەی زانستی کەلام ۱۲
- بابەتی زانستی کەلام..... ۱٤
- چۆن زانستی کەلام پەیدابوو ۱۵
- سودی زانستی کەلام..... ۱٦
- ناوی ئەم زانستە..... ۲۰
- ۲۲

پە نجەڕەی دووەم

- بوون و نەبوون ۲٤
- ئایا بوون و ماهیەت یەکن و یان جیان..... ۲٦
- فارابی ۲۹
- دابەشبوونی بوون ۳٤
- بوون دژی نییە ۳۵
- بوون خۆی نموونەی خۆیەتی ۳٦
- بوون هەندەکە یان هەمەکە ۳٦
- شتایەتی بوون ۳۷
- پەیوەندی راستەوخۆ وناراستەوخۆی بوون ۳۸
- بوون و نەبوونی رەهان ٤۱
- بوون سادەیە ناوێتە نییە ٤۱
- نەڤ تاییەت و گشتی ٤۲
- زانین و نەزانین دژی یەکن ٤۳
- بڕوا وێنا..... ٤٦
- بنەما زەروورییەکانی زانین..... ٤۹
- بەشەکانی شتێ کە لە شتێکدا یەکسان بوون یەکسانن ۵۰

پە نجەڕەی سێیەم

- دیاریکەری (التعین) ۵٤
- جیاوازی لە نێوان دیاریکەری و جیاکەرەوا ۵۵
- ئایا دیاریکەری بوونی هەیە یان نا؟..... ۵٦

Preview sample - page 3 of 11 - Soran University Academic Digital Library

- پەیوەندی لەنێوان دینارێگەری و ماهیەتدا ٦١
- هاوتایی - المقابلة ٦١
- جۆرەکانی هاوتایی ٦٤
- مەرجەکانی دژواری ٦٦
- جۆنیەتی جیهەت ٦٧
- پەکەو نێدینە ٦٧
- پەکەو نێدینە و هەبوون ٦٨
- ئایا پەکەو نێدینە هەن؟ ٦٩
- پەلکەپەک بۆ هەبوونی (پەکە) ٧٠
- جۆری هاوتایی لە نێوان پەکەو نێدینەدا ٧١
- جۆرەکانی پەکەو پەکلاینە ٧٤
- ئەستەمە دووشت بەپەک بن ٧٥
- دژایەتی لە نێدینەدا دەبێ ٧٦
- پەکە ژمارە نییە بنەمای ژمارەیە ٧٩
- جۆرەکانی ژمارە کۆنایبیان نایەت ٨٠
- پەکەو هاونا بوون ماهییەت نییە ٨٠
- دوویەپەکەوە پێوەن (الفجران) ٨٢
- جۆرەکانی دوانە ٨٦
- هاونموونە ٨٦
- هاودژ (المتضادان) ٨٦
- دووجیا (المتخالفات) ٨٧
- دوو هاو نموونە کۆنابێنەوە ٨٩
- هاوجووت ٩٢
- هاوجووت دوو شتن بەپەکەوە کۆ نابێنەوە ٩٣
- هاوجووت و پاکە (المحل) ٩٤
- هاونای راستەقینە ٩٥

پەنجەرەی چوارەم

- وجوب و هەرام و قەدەغ ٩٧
- پێناسەی واجیب و هەرام و قەدەغ ٩٨
- دابەشبونی لۆجیکی ٩٩
- بەشەکانی زەرورەتی بوون ١٠٠
- لێکۆڵینەوە لەسەر خودی هەرام ١٠٢

پەنجەرەی پێنجەم

Preview sample - page 4 of 11 - Soran University Academic Digital Library

- بابەتە سەرەکیەکان..... ١١٥
- پاپەی بابەتەکان..... ١١٧
- بابەت و بەربابەتەکی..... ١١٨
- بابەتی نانەوا..... ١٢٠
- دوو بابەت و یەک بەر بابەت..... ١٢١
- ئایا ناکی سادەی حەقیقی قبوولی هەژماربوون دەکات؟..... ١٢٤
- جیاکردنەوەی بابەت وبەربابەت..... ١٢٩
- ئەوەی لەتەک بابەت دڵیّ بابەت نییە..... ١٢٩
- شتی هاوبەژن هەندێکیان نابنە بابەت بۆ هەندێکی تریان..... ١٣٠
- دووشتی هاوجۆرو هاوزەمەن..... ١٣٠
- دووشتی هاوسەنگ..... ١٣٠
- پاگەو پاگەدار..... ١٣١
- مەبەست هەم بەربابەتەو هەم بابەت..... ١٣٢
- بابەت ومادە..... ١٣٤
- ئاسەوار پێویستی بەبکەر نییە..... ١٣٤

پەنجەرەی شەشەم

- دەورو زنجیرە..... ١٣٦
- بەشەکانی زنجیرە..... ١٣٦
- دەور بەئاڵە..... ١٣٧
- وورد‌بوونەوە لەکۆمەڵە زنجیرەیەک..... ١٣٨
- هەیوڵا..... ١٤٢
- جۆرەکانی هەیوڵا..... ١٤٣
- ئەن..... ١٤٤
- پێناسەی ئەن..... ١٤٤
- چەند سەرنجێک لەسەر پێناسەکە..... ١٤٧
- بەشەکانی ئەن..... ١٥٠
- چەند ووتەیەک لەسەر بەشی یەکەم..... ١٥١
- چەند ووتەیەک لەسەر بەشی دووەم..... ١٥٢
- جەوهەری ناک و ماهیەتی جوڵە و زەمەن..... ١٥٤
- بەڵگەکانی زلنایانی کەلام..... ١٥٥
- بەشەکانی جەوهەر..... ١٦٥
- بەڵگە لەسەر بوونی جەوهەری ناک..... ١٦٧

پەنجەرەی حەوتەم

Preview sample - page 5 of 11 - Soran University Academic Digital Library

- ئەن چیە؟ ١٧٧
- ئەنە سروشتییەکان ١٧٩
- ئەو ئەنەی بڕەکانی کۆنادار ١٨٠
- یەکە لەسەر ئەنی بڕداری کۆنادار ١٨٣
- دیمنی ئەنەکان ١٨٥
- کۆن و نوێ بوون ١٨٦
- هەرشتێ بەداهاتوە بنووسێ داهاتە ١٨٩
- لەڕاهەمهێنانی گەردوون ١٩٥
- کۆن و نوێ ١٩٩
- داهات بێ ماوەو مادەی نابێ ٢٠٢
- زەروودەتی پێشکەوتنی زەمەن لەسەر داهات
پەنجەرەی هەشتەم
- دەروون ٢٠٤
- کارو تواناکانی دەروون
دەروازەی دووەم
پەنجەرەی یەکەم ٢١٢
- هێلکاری ٢١٥
- پێناسەی چەند زانراوەیەکی پێویست
پەنجەرەی دووەم ٢١٨
- شتە بنەڕەتیەکان ٢٢١
- چەند پێناسەیەکی تر ٢٢٢
- وارس و شتە بنەڕەتیەکان ٢٢٣
- پێناسەی وارس ٢٢٤
- مۆرکەکانی وارس ٢٢٦
- بەشەکانی وارس ٢٢٩
- تایا وارس وارسی خۆی دەبێتەوە ٢٣٣
- نەمانی وارس لە دوو زەمەندا
پەنجەرەی سێیەم
- چەند بەتێکڕایی ٢٣٦
- نیشانە دەرەکییەکانی چەند ٢٣٧
- چەند دوویەشی هەیە ٢٣٧
- دابەش بوونێکی دیکەی چەند ٢٣٩
- نایەتیەکانی چەند ٢٤١

Preview sample - page 6 of 11 - Soran University Academic Digital Library

- چەند: لەڕوویەکی تڕەوە دوویەشە. ٢٤٢
- نیشانەکانی چەند. ٢٤٢
- جیاکردنەوەی چەندی وارس. ٢٤٣
- پێناسەی نموونەکانی چەند. ٢٤٧
- زەمەن ٢٤٨
- بوونی زەمەن..... ٢٥٣
- حەقیقەتی زەمەن. ٢٥٧
- زەمەن، جوولە، فەلەک..... ٢٦٠
- جوولە..... ٢٦٥

پەنجەرەی چوارەم

- واچەی دووەم (چۆن) ه..... ٢٧٤
- چۆنیەتی لەهەست پێکراوەکاندا. ٢٧٥
- تەڕایەتی و شکایەتی. ٢٧٨
- مەیل کەبایسی جوولەیە سێ جۆری هەیە. ٢٧٨
- ناساندنی مەیل. ٢٧٩
- سەرجەمی ساوەکان ٢٨٥
- چۆنیەتی لەبینراوەکاندا. ٢٨٦
- تیشکی بەتین وکز. ٢٨٩
- ئایا تیشک تەنە؟..... ٢٩٠
- چۆنیەتی لەبیسراوەکاندا. ٢٩١
- ئایا دەنگ لە ناو هەوادا وەکو خۆی دەمێنێتەوە..... ٢٩٣
- هەندێ لەڕەوشەکانی دەنگ..... ٢٩٣
- ڕای جیاواز لەسەر دەنگدانەوە. ٢٩٤
- چۆنیەتی لەدەنگی پێندا. ٢٩٥
- پێکهاتەکانی ئاخاوتن. ٢٩٦
- ناسینی برگەی کورتو برگەی درێژ..... ٢٩٦
- دابەش بوونی تیپەکان بەجۆرێکی دیکە. ٢٩٧
- چێشتن (تام). ٢٩٩
- تەنەکان لە ڕووی چێژەوە دوو جۆرن ٢٩٩
- مەودای تام و ساو. ٣٠٠
- چۆنیەتی لەبۆندا. ٣٠١

بەشی دووەم

- چۆنیەتی ڕەهەندەکان – الاستعدادات..... ٣٠٣

Preview sample - page 7 of 11 - Soran University Academic Digital Library

- پەیردن – الادراك– ٣٠٤
- شتەپەیراوەکان. ٣٠٤
- چەند رەخنەیەك ٣٠٥
- پەیردن ٣٠٦
- ماهیەتی پەیراوو وێنە زەینییەکەی ٣٠٦
- زانین ٣٠٨
- زانین لەچەند پلەیەکدا. ٣٠٨
- وێنە زەینییەکان. ٣٠٩
- پێناسەی زانین ٣١٠
- لایەنەکانی دەروون. ٣١١
- زانین دوو جۆری سەرەکی هەیە ٣١٣
- سەرچاوەکانی زانین. ٣١٧
- زانینی زەروورى ٣١٨
- هۆشی مرۆڤ چۆن زانین تەنجام دەدات ٣١٩
- ئایا باوەڕ بەشتێکە لە زانین. ٣١٩
- ئایا یەك زانین دوو زانراو دەگرێتەوە؟ ٣٢٠
- جەهلی تێکەڵاو– الجهل المركب– ٣٢٤
- توانین. ٣٢٥
- بنکەی توانین لەتوانراو وکاردا. ٣٢٧
- سەلماندنی توانین. ٣٢٩
- ویست. ٣٣٢
- چێژ وئازار. ٣٣٥
- تەندروستی و تەخۆشی ٣٣٧
- چۆنیەتییەکانی چەندایەتی ٣٣٩
- هێڵی راست (خاڵ). ٣٤٠

پەنجەرەی پێنجەم

- واچەی سێیەم (کۆی) ٣٤٢
- جوولە لەواچەی چەندییەتیدا. ٣٤٥
- سەرەتاو کۆتایی ٣٤٧
- سەرەتاو کۆتایی شوێنی جوولە. ٣٤٧
- بابس و جوولە ٣٤٨
- جوولەو جەوهەر. ٣٥٠
- ئۆبال و جوولە. ٣٥٠

Preview sample - page 8 of 11 - Soran University Academic Digital Library

- کەی و جوولە. ٣٥٠
- مولك و جوولە. ٣٥١
- کاروکار سۆزی و جوولە. ٣٥١
- دۆواری لە جوولەدا. ٣٥٣
- دوو دۆوار لە جوولەدا. ٣٥٤
- دابەشبوونی جوولە. ٣٥٥
- چۆنیەتی لە جوولەدا. ٣٥٥
- جۆرەکانی جوولە. ٣٥٦
- لایەنەکانی جوولە. ٣٥٧
- وەستان. ٣٦٠

پەنجەرەی شەشەم

- ئۆبال. ٣٦١
- دووتایبەتمەندی ئۆبال. ٣٦٢
- دابەشبوونی ئۆبال. ٣٦٣
- ئۆبال شتێکی دوو قۆڵییە ٣٦٤

پەنجەرەی حەوتەم

- (کەی). ٣٦٧
- زەمەن ئەندازەی جوولەیە. ٣٦٨

پەنجەرەی هەشتەم.

- دۆخت..... ٣٧٠

پەنجەرەی نۆیەم.

- مۆلکایەتی _ خاوەنداری. ٣٧٢

پەنجەرەی دەیەم.

- کارکردن – کارسۆزی– ٣٧٤

پەنجەرەی یانزەهەم

- جەوهەر..... ٣٧٧

دەروازەی سێیەم

پەنجەرەی یەکەم

- وتەیەك بۆ کردنەوەی ئەم دەروازەیە. ٣٨٥
- خودی خوا. ٣٨٦
- بەڵگە بۆ بوونی خوا. ٣٨٧
- بیگەردی بۆ خوا. ٣٨٩

Preview sample - page 9 of 11 - Soran University Academic Digital Library

خودی خوا لەتەن بەدەرە. ٣٩٣
بەکتابی خوا. ٣٩٥
بەلگە هێنانەوە بۆ بەکتابی خوا. ٣٩٨
- بڕوا بوون بەدوو خوا. ٤٠٣
- حەقیقەتی بەکتابی و نەبوونی شەریک. ٤٠٤
- خوای گەورە نەتەنە، نەوارسە، نەجەوهەر. ٤٠٥
- خوا تێکەڵاو بەغەیرە نابێ. ٤٠٨
- چەند نموونەیەک بۆ حلول و یەکگرتن. ٤٠٩
- خوا لە هزری هەندێ ڕێبازی زەردە شتییەکاندا. ٤١٤
- ١- مانەوبیەکان. ٤١٤
- ب- مەزدەکی. ٤١٥
- پ- دیسای. ٤١٥
- حلوول و یەکبوون لای سۆفییەکان. ٤١٧
- نموونەکان. ٤١٨
- تاکی خوا بەشێکە لە خودی خوا یان سیفەتی خودە. ٤١٨
- ئایا خوا دەبینرێ. ٤٢٠
- خوا لە چۆنیەتییەکان بەدەرە. ٤٢١
- ئایا خوا لە شتدا حلوول دەکات. ٤٢٢
- یەکگرتن بۆ خوا نابێ. ٤٢٣
- ئایا چێژ و ئازار ئۆبالّ دەدرێنە لای خوا؟ ٤٢٤

پەنجەرەی دووەم

- سیفەتەکانی خوا. ٤٢٩
- ڕاجیاوازەکان لە کۆێدا سەر هەڵ دەدەن؟ ٤٣٠
- ڕێبازەکان. ٤٣١
- فەرامەهێنان. ٤٣٨
- سیفەتەکانی خوا. ٤٤٠
- ١- زانین. ٤٤٠
- ٢- توانین. ٤٤٢
- بەلگەی بوونی توانایەکی پەسەندە. ٤٤٤
- بەلگەی ئەوانەی کە نوکلی لە توانای خوا دەکەن. ٤٤٥
- تواناى خوا بەلای هەندی ئایین و ڕێبازەوە. ٤٤٧
- ٣- ویست. ٤٤٩
- ویست وبۆ چوونەکان. ٤٥٠

Preview sample - page 10 of 11 - Soran University Academic Digital Library

- رەتدانەوەی ئەوانە کەپێیان وایە ویست ئەزەلی نییە..... ٤٥٣
- سیفەتی بیستن، بینین، زیندیی..... ٤٥٤
- ئاخاوتنی خوا..... ٤٥٧
- هەندی سەرنج دەربارەی ئەزەلییەتی ئاخاوتن..... ٤٦١
- بەڵگەی ئەوانە کە ئاخاوتنی خوا بە ئەزەلی دەزانن..... ٤٦٣
- کۆن و مان.....٤٦٥

پە نجەرەی سێیەم

- کردەکانی مرۆڤ ٤٦٩
- پوختەی هەموو راکانی پێشوو..... ٤٧٤

پە نجەرەی چوارەم

- قەزاو قەدەر..... ٤٧٧
- کاری چاک و خراپ چۆن جیادەکرێنەوە..... ٤٨٠
- مانای چاکەو خراپە..... ٤٨١
- بوونی خوا زەروورییە..... ٤٨٥
- زاراوەکان..... ٤٨٧
- سەرچاوەکان ٤٩١- ٤٩٢

Preview sample - page 11 of 11 - Soran University Academic Digital Library